

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr PIOTRA ORZECZOWSKIEGO, sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie – *sztuki muzyczne* w dyscyplinie artystycznej – *instrumentalistyka*, wszczętym przez Radę Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie

Zlecniodawca opinii:

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Instrumentalny, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016r. poz.882 wraz z późniejszymi zmianami).

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie w sprawie wszczęcia, na wniosek Pana **mgr Piotra Orzechowskiego przewodu** na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka

Zgodnie z wymogami art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. oraz par. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2004 r.

mgr Piotr Orzechowski przedstawił pracę doktorską:” **24 Preludia i**

Improwizacje” jako egzemplifikacja autorskiej koncepcji „twórczej gry”. Od improwizacji do interpretacji. Do dokumentacji dołączono dzieło artystyczne w formie zapisu elektronicznego na płycie CD pt. ” **Pianohooligan”, 24 Preludes & Improvisations.**

Pan Piotr Orzechowski urodził się w Krakowie. Początkowo edukacja kandydata przebiegała w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I st. w Krakowie, w klasie fortepianu Moniki Bylicy, następnie jako 8-letni uczeń, równolegle uczęszczał w latach 1998-2006 do krakowskiego SCKM, gdzie pobierał naukę fortepianu jazzowego u Adama Niedzielina. W roku 2004 rozpoczął naukę w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II st. w Krakowie, w klasie fortepianu Olgi Łazarskiej i kompozycji w klasie Kazimierza Pyzika. Już w czasie licealnym osiągał pierwsze sukcesy wraz ze swoimi zespołami jazzowymi na konkursach: Krokus Jazz Festival 2007, Jazz Nad Odrą 2008, czy Jazz Juniors w 2008 roku. W latach 2010-2013 był studentem Akademii Muzycznej w klasie jazzowego fortepianu Piotra Wyleżoła i Joachima Mencla. W roku 2014 ukończył studia magisterskie z wyróżnieniem w klasie fortepianu jazzowego Polo Ortiego, na kierunku-Wykonawstwo Muzyki Współczesnej w BOSTON COLLAGE of MUSIC:

VALENCJA CAMPUS w Hiszpanii. Dodatkowo, po studiach muzycznych ukończył etykę o profilu ogólnoakademickim licencjat na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie uzyskując tytuł licencjata.

Ocena osiągnięć artystycznych (art. 16, § 12 pkt.2 ust.3)

Pan mgr Piotr Orzechowski prowadzi bardzo ożywioną i wszechstronną działalność, obejmującą możliwie zróżnicowane formy wypowiedzi artystycznej, na polu muzyki jazzowej i współczesnej zarówno jako wykonawca-pianista jak i kompozytor. Przedstawiona bogata dokumentacja daje pełne wyobrażenie o bardzo intensywnej działalności koncertowej, aranżerskiej, kompozytorskiej doktoranta, których osiągnięcia zostały wielokrotnie oceniane bardzo wysoko na konkursach krajowych i międzynarodowych. Na szczególne podkreślenie zasługują Nagroda Główna na najbardziej prestiżowym konkursie pianistyki jazzowej *Montreux Jazz Piano Competition*, w roku 2011, a także nagroda *Jazz Heoilaart* w 2012 w Belgii.

W listopadzie 2012 roku ukazała się Jego debiutancka płyta solowa z aranżacjami i utworami inspirowanymi twórczością Krzysztofa Pendereckiego pt. **Experiment: Penderecki**. Intensywna, zróżnicowana działalność artystyczna kandydata owocuje licznymi nagrodami i wyróżnieniami na polskim rynku muzycznym. Mam na myśli: Koryfeusz Muzyki Polskiej-2012, Fryderyk-2012, Gwarancje Kultury-2013, Grand Prix Melomani-2013. Jego fascynacja polskim folklorem zaowocowała pracą magisterską w Boston Collage of Music Valencia Campus (2014r.) pt. *Roots of Artistic Identity. Themes of Traditional Polish Dances in Modern Improvised Music*, oraz kolejnym solowym albumem **15 Studies for the Oberek**, znakomicie przyjętym przez muzyczną krytykę. Artysta, w pracy twórczej nie ograniczał się do recitali solowych, intensywnie pracował ze swoim macierzystym kwartetem *High Definitions Quartet* wydając album **Bukoliki** (ForTune 2015), będące jego autorską aranżacją kompozycji Witolda Lutosławskiego na jazzowy kwartet. Zainteresowania pianisty reinterpretacjami muzyki genialnego J.S.Bacha przyniosły artystyczny efekt w postaci albumu nagranych z kontrowersyjnym pianistą Marcinem Maseckim pt. **Bach Rewrite**.

Artysta w trakcie swojej, krótkiej i b. intensywnej, błyskotliwej kariery koncertował na najważniejszych polskich festiwalach muzyki jazzowej jak: *Jazztopad, Międzynarodowy Konkurs Pianistów Jazzowych, Jazz Jantar, muzyki popularnej- Opener Festival, Off Festival, muzyki klasycznej- Sacrum Profanum, Międzynarodowy Festiwal Kompozytorów Krakowskich, Festiwal Prawykona*. Zaproszenie od organizatorów za granicami kraju, świadczą o pozycji artystycznej Piotra Orzechowskiego w Europie i na świecie (m.in. *Montreux Jazz Festival, Unsound London, Rochester Jazz Festival, Edmonton Jazz Festival, Ubud Jazz -Indonezja, Ecuador Jazz Festival, Festival Rwecoleta Mopocho Jazz -Chile, Gulf Jazz Festival-Zatoka Perska, Jazz Ustav-Indie*.

Piotr Orzechowski współpracował z wybitnymi kompozytorami muzyki współczesnej jak: Philip Glass, Steve Reich, Krzysztof Penderecki, grywał z gwiazdami światowego jazzu jak: Randy Brecker, Avishai Cohen, Victor Mendosa, Perico Sambeat, Michał Urbaniak. Na polskim rynku muzycznym współpracował z: Agatą Zubeł, Cezarym Duchnowskim, Krzysztofem Knittlem, Carlosem Zingaro, Leszkiem Możdżerem, Williamem Basińskim i wieloma innymi.

Piotr Orzechowski jest niezwykle elastycznym stylistycznie muzykiem podejmującym

zadania artystyczne wykraczające poza stylistykę jazzową. Wszystkie te aktywności cechuje wyrazisty, indywidualny język muzyczny. Celem tej zróżnicowanej stylistycznie aktywności było zdobywanie doświadczeń i doskonalenie warsztatu instrumentalno-kompozytorskiego.

Reasumując doktorant P. Orzechowski posiada wybitny dorobek artystyczny, ugruntowaną artystycznie pozycję w środowisku muzyków jazzowych. Niewątpliwie dorobek artystyczny Piotra Orzechowskiego i jego artystyczna jakość przewyższa wymagania stawiane doktorantom w przewodach artystycznych.

Dokonania doktoranta to:

- liczne koncerty w kraju i zagranicą
- udział w kilkunastu prestiżowych festiwalach muzyki jazzowej w Polsce i na świecie
- nagrody na polskich i europejskich konkursów muzycznych
- wybitna aktywność artystyczna jako pianista, kompozytor, aranżer
- wypracowany, indywidualny, rozpoznawalny styl z pogranicza gatunków nowoczesnej muzyki improwizowanej i współczesnej
- poszukiwanie osobistego *sound'u*, *sonoryzmu* w pianistyce jazzowej
- odwaga Artysty połączona z jakością muzycznych reinterpretacji muzyki klasycznej (Bach, Lutosławski, Penderecki)

Ocena dzieła artystycznego.

Dzieło artystyczne zostało przedstawione w formie zapisu cyfrowego na płycie CD „**PIANOHOOLIGAN. 24 PRELUDES & IMPROVISATIONS**”.

Podwójny album zawiera nast. kompozycje: Piotr Orzechowski

1. Preludium i Improwizacja C dur
2. Preludium i Improwizacja c moll
3. Preludium i Improwizacja Cis dur
4. Preludium i Improwizacja cis moll
5. Preludium i Improwizacja D dur
6. Preludium i Improwizacja d moll
7. Preludium i Improwizacja Es dur
8. Preludium i Improwizacja dis moll
9. Preludium i Improwizacja E dur
10. Preludium i Improwizacja e moll
11. Preludium i Improwizacja F dur
12. Preludium i Improwizacja f moll
13. Preludium i Improwizacja Fis dur
14. Preludium i Improwizacja fis moll
15. Preludium i Improwizacja G dur
16. Preludium i Improwizacja g moll
17. Preludium i Improwizacja As dur
18. Preludium i Improwizacja gis moll
19. Preludium i Improwizacja A dur

20. Preludium i Improwizacja a moll
21. Preludium i Improwizacja B dur
22. Preludium i Improwizacja b moll
23. Preludium i Improwizacja H dur
24. Preludium i Improwizacja h moll

Piotr Orzechowski -PIANOHOOLIGAN odważnie i prowokująco w swoim zbiorze 24 preludiów i improwizacji odważnie, bezkompromisowo, nawiązuje się i odwołuje się do epokowych dzieł: Jana Sebastiana Bacha *Das Wohltemperierte Klavier*, 24 *Preludia op.28* Fryderyka Chopina, czy 24 *Preludia i Fugi op.87* Dymitra Szostakowicza. 24 Preludia i Improwizacje Orzechowski wzorem arcydzieła Bacha zakomponował w porządku chromatycznym, we wszystkich 12 tonacjach durowych i molowych.

Preludia Orzechowskiego nie sprawiają wrażenia zakomponowanych ściśle utworów, raczej Artysta w każdym z Preludiów wychodzi od pomysłu fakturalnego, melodycznego, harmonicznego czy rytmicznego. Rytmika w Preludiach ma charakter w wielu przypadkach cechy repetycyjności, zapętlonych struktur *ostinatowych*, które w trakcie wyimprowizowanych kontynuacji i rozwoju Orzechowski poddaje procesowi *mutacji* i *permutacji*.

Pianistyka Orzechowskiego- warsztatowo znakomita- jest stylistyczną hybrydą, sztuką *cross-over* przekraczającą w dość swobodny sposób wszelkie ograniczenia, dostępne stylistyki. Orzechowski jest zafascynowany *minimal music* i ich kultowymi postaciami jak: Glass i Reich, tą fascynację słyszymy w Jego kompozycjach i improwizacjach. W 24 *Preludes & Improvisations* pobrzmiewają echa od Bacha poprzez arabskie szkoły wiedeńskiej, Ravel'a, Debussy'ego, Szostakowicza, jazz, u polskiego folkloru, popularnych piosenek, muzyki XXw., *contemporary music*, *free jazzu*. Wszystkie, wspomniane gatunki tworzą swoisty „muzyczny tygiel”, z którego Orzechowski kreuje swój dźwiękowy świat. W poszczególnych Preludiach i Improwizacjach słychać odniesienia, inspiracje muzycznymi stylistykami bądź twórczością pianistyczną kompozytorów klasycznych:

- Preludium i Improwizacja Es -dur, dis -moll, F-dur, f -moll, G-dur, g-moll (*minimal music*, Reich, Glass)
- Preludium i Improwizacja E-dur (Debussy, Ravel)
- Preludium i Improwizacja D-dur, Fis-dur (Keith Jarrett)
- Preludium i Improwizacja B-dur (Szostakowicz, *minimal music*)
- Preludium i Improwizacja c-moll (Bach, polifonia)
- Preludium i Improwizacja d-moll, e-moll, fis-moll, H-dur (Jazz, jazzowe frazowanie)
- Preludium i Improwizacja h-moll (punktualizm)

Dzieło artystyczne Orzechowskiego cechuje nieprzewidywalna zmienność muzycznej narracji, a co za tym idzie także procesu dramaturgicznego zróżnicowanie. Kompozycje doktoranta cechuje także muzyczna wielowarstwowość, zaskakująca, niejednolita struktura stylistyczna, szczególny, osobisty stosunek do czasu (*rubato*, *ostinatowe*, pulsujące struktury rytmiczne). Improwizacje

Orzechowskiego są wyzwolone ze wszelkich stylistycznych ograniczeń. Artysta świadomie uwalnia się od wszelkich podziałów zarówno gatunkowych, jak i kulturowych tworząc „autonomiczny świat dźwiękowy”. Za pomocą improwizacji tworzy miniaturowe, cechujące się niebywałym kontrastem mikro formy. Artysta świadomie, bezkompromisowo przybrał pseudonim artystyczny” Pianohooligan”, co ma dobitne odzwierciedlenie w Jego Preludiach i Improwizacjach. Orzechowski, to Artysta autonomiczny, niezależny, osobny, wolny.

Podsumowując wykonanie dzieła artystyczne, uważam je za wybitne- pomimo kilku krytycznych- i w pełni satysfakcjonujące.

Ocena rozprawy teoretycznej.

Piotr Orzechowski przedstawił pracę doktorską:” *24 Preludia i Improwizacje*” jako *egzemplifikacja autorskiej koncepcji „twórczej gry”. Od improwizacji do interpretacji*”. Praca składa się z Wstępu i dwóch Rozdziałów. W Rozdziale I pracy doktorskiej pt. „Historyczne podstawy koncepcji *24 Preludiów i Improwizacji*” autor omawia wybrane i sprofilowane do tematyki dysertacji przejawy improwizacji w Preludiach J.S. Bacha, F. Chopina, C. Debussy’ego, A. Skriabina, O. Messiaen’a, P. Boulez’a, A. Schoenberg’a. Autor ilustruje omawianą problematykę improwizacji przykładami nutowymi bądź, transkrypcjami omawianych kompozytorów, co czytelnikowi pozwala precyzyjniej zgłębić omawiany problem. Niewielki ustęp Rozdziału I-go Autor -w zarysie -poświęca improwizacji jazzowej, ilustrując swoje teoretyczne wywody przykładami nutowymi S. Joplin’a, A. Tatum’a, T. Monk’a. Zabrakło mi w tym ustępie przykładów improwizacyjnych osnutych na ościnatych strukturach K. Jarret’a, którymi Orzechowski w swoich Preludiach i Improwizacjach tak uroczo się inspirował (Preludium i Improwizacja D-dur, oraz G-dur). W empirycznym ustępie Jazz brakowało recenzentowi przybliżenia języka improwizacyjnego i struktur fakturalnych: „drewnianego” i „chropowatego” T.Monk’a, kwartowych sekwencji McCoy Tyner’a, wyrafinowania harmonicznego Lennie Tristano, *free* jazzowej wolności Paul’a Bley’a, geniuszu Keith’a Jarret’a, czy linearnego prowadzenia logiki improwizacji Brad’a Mehldau’a. Kompetentnie i rzeczowo formułuje Autor tezy w podrozdziale 9.Współczesność. *Polaryzacja vs dążenie do nowej syntezy*, cytując jednego z przedstawicieli *Minimal music*- John’a Cage’a. Orzechowski niewątpliwie jest zafascynowany koncepcją organizacji formułowaną przez John’a Cage’a, który cytuje: „zadanie muzyki widział w generowaniu „nowych treści”, lecz nie dzięki – według niego – „niezdolnemu” do tego aktowi improwizacji, a poprzez kompozycyjne operowanie elementem przypadku”. Zdaniem Cage’a celem improwizacji mógł być jedynie subiektywny wyraz emocji, który stoi w opozycji do naśladowania działań natury, będącego źródłem pożądanej zawartości dzieła sztuki. Orzechowski tę *cage’owską* koncepcję twórczej improwizacji poprzez kompozycyjne operowanie elementem przypadku efektywnie i z sukcesem stosuje w prezentowanym dziele artystycznym.

W Rozdziale II pt. ” *Koncepcja „24 Preludiów i Improwizacji*” Autor stara się dookreślić i doprecyzować termin „twórczej gry”, a także zdefiniować

termin improwizacji w ujęciu i rozumieniu doktoranta. Orzechowski definiuje autorską koncepcję artystycznej, twórczej improwizacji i podkreśla naturalne pokrewieństwo improwizacji z dziełem kompozytorskim i jego interpretacją. Orzechowski uzasadnia wybór formy preludium, cytując *wybrałem gatunek (1) preludium jako przykład formy kompozycyjnej związanej z improwizowaniem, a obok niego dołączyłem (2) improwizację jako akt- źródłowe znaczenie preludowania*". Orzechowski inspirując się *bachowską* konstrukcją *Das Wohltemperierte Klavier* obok każdego z 24 preludiów-zamiast fugi-proponuje Improwizację, zatem na każdą parę utworów Preludium i Improwizacja składa się wypowiedź skomponowana (Preludium) i zaimprowizowana (Improwizacja). W podrozdziale 3.1. Improwizacja jako „twórcza gra” Orzechowski doprecyzowuje termin improwizacji: *”jako ruchowej czynności tworzenia muzyki ad hoc jako mentalny, dynamiczny proces twórczy, który wydarza się Artyście, który jednoczesny jest zawsze grze lub wyobrażeniu gry na instrumencie*". Absolutnie logiczna jest teza, iż improwizacja jest rezultatem procesu myślowego Artysty, będąc jednocześnie jego prezentacją. Uważam tę definicję twórczej improwizacji za niezbyt kompletną, można ją poszerzyć o takie elementy jak: wyobrażenia muzyczna, wiedza, kultura dźwiękowa, mistrzowskie opanowanie warsztatu instrumentalnego, znajomość literatury muzycznej, metody prowadzenie narracji muzycznej.

Orzechowski w Rozdziale II zbytnio koncentruje się na naukowych rozważaniach dialektyki twórczości, filozoficznych dywagacjach odnośnie wolności twórczej, „mentalnych trudności w pozyskiwaniu inwencji”, bodźcach zewnętrznych, „impulsach natchnienia”, „twórczej gry”, „twórczej improwizacji”, „intencją wyrazu inwencji”, „żywymi kontekstami spotkania z audytorium” itp., zamiast koncentrować się wokół meritum- *„Koncepcji 24 Preludiów i Improwizacji*". W podrozdziale 3.5. Forma improwizacji instrumentalnej w cyklu, Orzechowskiemu udaje się wyartykułować logikę, realizowania improwizacji, po zagranym poprzedzającym Preludium: cytuję *„Twórca nie powinien jednak traktować preludiów wybiórczo i inspirować się bezpośrednio ich estetyką, stylem czy strukturą, ponieważ w ten sposób zrezygnowałby z wolności posiłkując się gotowymi rozwiązaniami” ...Nie jest do końca wiadome jak dokładnie preludium wpłynie na dźwiękowy kształt improwizacji*". Myślę, że teza Autora ma zapewnić wykonawcy absolutną wolność twórczą w następującej po Preludium Improwizacji.

W podrozdziale 4.5. *„Przykłady obrazowania improwizacji w preludiach*” Orzechowski systematyzując swój naukowy wywód, hierarchizuje Preludia na pięć kategorii. Ilustruje swoje analizy przykładami nutowymi wybranych preludiów dookreślając metody tworzenia, komponowania czy wyimprowizowania poszczególnych Preludiów. Ten podrozdział Autor powinien potraktować bardziej precyzyjnie i szerzej odnieść się do całego zbioru 24 Preludiów. Proporcja w Rozdziale II pomiędzy dywagacjami natury filozoficzno-naukowej a precyzyjną analizą (ilustrowaną przykładami nutowymi) powinna być równoważna.

W Refleksjach końcowych Autor dokonuje podsumowania swoich głębokich, dojrzałych i niezwykle cennych rozważań. Cytuję: *„Ocena tego, co udało mi się osiągnąć dzięki stworzeniu 24 Preludiów i Improwizacji oraz objaśnieniu ich koncepcji, nie wydaje mi się jednoznaczna. „Żywioł” instrumentalnej twórczości ad*

hoc widziany jako dalece pokrewny z tym, czym jest muzyczna kompozycja, stanowi perspektywę niepopularną, wymykającą się tradycyjnemu podejściu badawczemu. Auto-analiza, „ujarzmienie” procesów, które towarzyszą mi podczas kreowania z pewnością okazało się żmudną operacją, jednak mimo to mam silne przeświadczenie wykonanego zadania; poprzez częściową redefinicję pojęć i włączenie ich do dynamicznego opisu tworzenia, udało mi się bowiem procesy te przybliżyć. Specyficzna analiza historyczna preludium – bo ukierunkowana wyłącznie na improwizacyjny aspekt – nadała zaś moim tezom ogólniejszy wymiar, wskazując na szerokie spektrum zjawiska, które starałem się wytłumaczyć.”

Próba dyskursywnego i pojęciowego opisu zjawiska twórczości improwizacyjnej, zjawiska tak skomplikowanego, trudno-definiowalnego, ulotnego, podlegającego wielu zmiennym procesom posiada cechy odkrywania nowego obszaru badań.

Dysertacja doktorska Piotra Orzechowskiego jest znakomicie napisana, poparta dogłębną wiedzą naukową i filozoficzną autora. Praca doktorska Orzechowskiego pod względem historycznym, filozoficznym, empirycznym stawia w nowym świetle zagadnienia improwizacji jako pokrewnej sztuce kompozycji. Stawiam wniosek o wyróżnienia dysertacji Piotra Orzechowskiego ” 24 Preludia i Improwizacje ” jako *egzemplifikacja autorskiej koncepcji „twórczej gry”. Od improwizacji do interpretacji.*

Bibliografia pracy zawiera 24 pozycje tekstów źródłowych, 106 pozycji zwartych literatury przedmiotu. Streszczenie, Summary. Dysertacja liczy 155 stron.

KONKLUZJA

Praca doktorska Pana mgr Piotra Orzechowskiego jest świadectwem wybitnego zaangażowania, artystycznej wizji, twórczej pasji w kształt współczesnej Muzyki. Orzechowski jako kompozytor, wybitny pianista, improwizator, posiada wszelkie kwalifikacje artystyczne i naukowe by wnieść osobisty wkład w rozwój polskiej i europejskiej pianistyki. Stwierdzam, iż Doktorant w swojej pracy zaprezentował rzetelną wiedzę, zbudował spójną koncepcję teoretyczną i wykazał się umiejętnościami do prowadzenia - pomimo kilku krytycznych uwag- samodzielnej pracy artystycznej.

Stwierdzam, że -w pewnym obszarze nowatorska- praca doktorska mgr Piotra Orzechowskiego stanowi znaczący wkład w dziedzinę sztuk muzycznych, oraz rozwój dyscypliny artystycznej – instrumentalistyka, a zatem spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku. Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

Prof. dr hab. Leszek Kułakowski

Gdańsk 21.11.2020

